

Soudcovské zástavní právo

Oprávněný ze soudcovského zástavního práva (zástavní věřitel) může dosáhnout uspokojení pohledávky, pro niž bylo zástavní právo zřízeno, tím, že navrhne nařízení výkonu rozhodnutí (tétož titulu, který sloužil podkladem pro výkon zřízením soudcovského zástavního práva) prodejem (zastavené) nemovitosti proti povinnému z onoho (předchozího) výkonu (tj. i povinnému z titulu); přitom ovšem obecným předpokladem, aby takovému návrhu bylo vyhověno, je, že (tento) povinný je stále vlastníkem zastavené nemovitosti. Není-li tento předpoklad splněn (povinný z titulu, jenž sloužil i podkladem pro nařízení výkonu zřízením soudcovského zástavního práva, již není vlastníkem zastavené nemovitosti), je oprávněnému ještě k dispozici výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti vedený proti následnému (dalšímu) vlastníku zastavené nemovitosti, a to v poměrech, kdy již titulu na plnění proti němu výjimečně netřeba. Podmínkou však je, že tento povinný splňuje znaky „pozdějšího vlastníka nemovitosti, který ji nabyt smluvně“.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 20 Cdo 496/2003, ze dne 30.6.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci výkonu rozhodnutí oprávněné Zdravotní pojišťovny proti povinné M. K., zastoupené advokátem, prodejem nemovitostí, pro 65.678,- Kč, vedené u Okresního soudu v Ústí nad Orlicí pod sp. zn. 5 E 984/2001, o dovolání povinné proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 9. 2002, č.j. 19 Co 163/2002-40, tak, že usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 9. 2002, č.j. 19 Co 163/2002-40, a usnesení Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 21. 3. 2002, č.j. 5 E 984/2001-21, se zrušují a věc se vrací okresnímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Odvolací soud potvrdil usnesení, jímž soud prvního stupně nařídil výkon rozhodnutí prodejem označených nemovitostí (pozemků) ve vlastnictví povinné, a to k vymožení pohledávek (předchůdce oprávněné) za manželem povinné J. K. v celkové výši 70.213,- Kč, jakož i pohledávek náhrad nákladů předchozích řízení o výkon rozhodnutí ve výši 4.535,- Kč, zčásti rovněž za J. K., zčásti společně s povinnou, resp. výlučně za povinnou (řízení o výkon rozhodnutí, ukládajících povinnost naopak povinné „ohledně částky 10.374,- Kč“ bylo soudem prvního stupně, k částečnému zpětvzetí návrhu, zastaveno). Na námitku, že byl nařízen výkon rozhodnutí na majetek osoby, odlišné od osoby povinné z vykonávaných titulů, odpověděl odvolací soud poukazem na to, že k zajištění pohledávek nyní vymáhaných bylo na dotčených nemovitostech „jako celku“ zřízeno soudcovské zástavní právo; úvaha, že se tak mohlo stát právem jen na jejich polovině ve společném jmění povinné a J. K. (nikoli na polovině ve výlučném vlastnictví povinné) je podle názoru odvolacího soudu nevýznamná již proto, že výkon rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva byl takto nařízen, a to pravomocně. Podle odvolacího soudu není relevantní ani okolnost, že v jiném řízení o výkon (jiných) rozhodnutí proti J. K. využila povinná práva spoluvlastníka podle tehdy účinného § 338 odst. 2 o.s.ř., jelikož - byť zástavní právo vzhledem k tomu zaniklo - na „druhé polovině nemovitostí“ nadále existuje. A konečně odvolací soud odmítl i argument, že výkon rozhodnutí je co do nařízeného způsobu zřejmě nevhodný, jelikož důsledky toho, že bylo zčásti plněno mimo výkon, lze zohlednit jen ve stadiu zastavení výkonu, nikoli při jeho nařízení.

Povinná (zastoupena advokátem) ve včasné dovolání, jež pokládá za přípustné ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3 o.s.ř., namítla, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř.). Dovolatelka za nesprávný pokládá názor, že v dané věci mohl být nařízen výkon prodejem jejich nemovitostí, ačkoli vykonávaný titul zní proti jinému, J. K. Podle ní je tomu tak proto, že soudcovské zástavní právo nemohlo platně vzniknout na polovině nemovitostí, jež byly jen v jejím vlastnictví, a ohledně druhé poloviny toto právo zaniklo v rámci jiného výkonu.

Oprávněná navrhl(a) (pro případ, že Nejvyšší soud shledá dovolání přípustným), aby bylo coby nedůvodné zamítnuto.

Jelikož rozhodnutí soudu prvního stupně a soudu odvolacího bylo vydáno po 1. 1. 2001, projednal Nejvyšší soud dovolání podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění zákona č. [30/2000](#) Sb. (dále jen jako „o.s.ř.“), tj. ve znění účinném od 1. 1. 2001 (srov. bod 17. části dvanácté, hlavy I, zákona č. [30/2000](#) Sb.).

Podle § 236 odst. 1 o.s.ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 238a odst. 1 písm. c/, odst. 2 o.s.ř. je sice dovolání přípustné proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí, avšak nikoli bez dalšího, nýbrž jen za podmínek vyložených § 237 odst. 1 a 3 o.s.ř. Jelikož napadené usnesení není měnicím (§ 237 odst. 1 písm. a/ o.s.ř.) ani potvrzujícím poté, co předchozí (jiné) rozhodnutí soudu prvního stupně bylo odvolacím soudem zrušeno (§ 237 odst. 1 písm. b/ o.s.ř.), přichází v úvahu - k založení přípustnosti dovolání - toliko ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o.s.ř. Podle něho je dovolání přípustné, dospěje-li odvolací soud k závěru, že napadené rozhodnutí je ve věci samé po právní stránce zásadního významu.

Dovolací přezkum, předjímaný tímto ustanovením, je tím předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, pročež způsobilý dovolací důvod představuje ten, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř.); vzhledem k tomu, že uplatněným důvodem je dovolací soud vázán (§ 242 odst. 3, věta první, o.s.ř.), lze to, zda rozhodnutí je zásadního právního významu, posuzovat jen z hlediska těch námitek obsažených v dovolání, jež jsou tomuto dovolacímu důvodu podřaditelné.

Podle ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo řeší-li tuto otázku v rozporu s hmotným právem.

Tato podmínka je v dané věci splněna; otázka, jež byla klíčová pro rozhodnutí odvolacího soudu, a kterou otevřela dovolatelka prostřednictvím způsobilého dovolacího důvodu, není v soudní praxi běžně posuzována (nelze hovořit o ustáleném výkladu) a Nejvyšší soud se k ní dosud explicitě nevyjádřil; přitom její posouzení může být způsobilé ovlivnit posouzení věcí obdobných, pročež má i potřebný potenciál ku zobecnění.

Odvolací soud zde vycházel z názoru, jež vyvodil z ustanovení § 338d odst. 2 o.s.ř., že bylo-li na dotčených nemovitostech zřízeno soudcovské zástavní právo k zajištění pohledávek z podkladových rozhodnutí, lze vést jejich výkon prodejem těchto nemovitostí, i když ukládají povinnost jiné osobě, než je osoba v daném řízení povinná.

Tento názor však v dané věci neobstojí.

Soudcovské zástavní právo bylo zřízeno usnesením Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 17. 1. 1997, č.j. 5 E 1486/96-8, jež nabylo právní moci dne 11. 2. 1997 (řízení o výkon rozhodnutí bylo zahájeno 22.11.1996), a to i k zajištění pohledávek (a nákladů řízení o výkon ve výši 2.925,- Kč), které jsou vymáhány předmětným výkonem. Zčásti byly zajištěny pohledávky předchůdce oprávněné proti manželu povinné J. K. (5.442,- Kč a 2.919,- Kč a 29.961,- Kč a 31.891,- Kč), zčásti pohledávky proti povinné (4.140,- Kč a 6.234,- Kč), a konečně i pohledávka nákladů tohoto řízení (2.925,- Kč), z níž byla povinná a její manžel zavázáni společně a nerozdílně.

Předmětem soudcovského zástavního práva byly v době jeho vzniku pozemky v podílovém spoluvlastnictví povinné (s podílem jedné poloviny) a povinné a J. K. ve společném jmění manželů (s tímž podílem).

Ani nestejnorodost pohledávek (odlišnost subjektů zavázaných) ani nejednotnost vlastnické struktury zástavy nebyly při zřízení soudcovského zástavního práva (ač soudu známy) reflektovány; stalo se tak pro všechny uvedené pohledávky a ve vztahu k dotčeným nemovitostem jako celku.

Na polovinu těchto nemovitostí (ve společném jmění povinné a J. K.) byl poté veden výkon rozhodnutí prodejem spoluvlastnického podílu k vymožení pohledávek Okresní správy sociálního zabezpečení Ú. za J. K.; v jeho rámci využila M. K. oprávnění spoluvlastníka podle § 338 odst. 2 tehdy účinného občanského soudního řádu a složila odhadní cenu podílu, jež měl být vydražen; usnesením ze dne 1.2.2000, č.j. 5 E 301/98-50 Okresní soud v Ústí nad Orlicí pak určil, že je „výlučnou vlastníci“ (dotčených) nemovitostí.

Odvolací soud uplatnil názor (jež je mimo dovolací přezkum proto, že nebyl dovoláním zpochybněn), že postupem podle § 338 odst. 2, do 1. 1. 2001 účinného občanského soudního řádu, zástavní právo zaniklo. Ačkoli nevysvětlil, proč poté - s odvoláním na existenci zástavního práva váznoucího na zbylé polovině nemovitostí - pokládal za možné

nařídí výkon rozhodnutí prodejem jejich celku, pro posouzení dané věci je otázka správnosti tohoto závěru nerozhodná.

Způsob výkonu rozhodnutí zřízením soudcovského zástavního práva má ve vztahu k ostatním způsobům vyjmenovaným v § 258 odst. 1 o.s.ř. povahu zvláštní, a zvláštní i jeho účel; nepředstavuje formu přímého uspokojení pohledávky oprávněného, nýbrž se jím sleduje („dodatečné“) vytvoření právních předpokladů, aby tato pohledávka byla uspokojena s větší jistotou a efektivněji v budoucnu. Zřízení soudcovského zástavního práva nemá funkci uhrazovací ale zajišťovací (majetek není postižen, aby byl bezprostředně zpeněžen); oprávněný nařízením výkonu zřízením soudcovského zástavního práva získává v (dalším) výkonu rozhodnutí prodejem (v jeho prospěch zastavené) nemovitosti postavení zástavního věřitele (srov. § 336b odst. 2 písm. i/ , § 336f o.s.ř.), a tím i výhodnější pořadí při rozvrhu rozdělované podstaty (viz § 337c odst. 1 písm. c/, odst. 2, odst. 5 písm. d/ o.s.ř.).

S jinými způsoby výkonu rozhodnutí má společné to, že předpokladem jeho nařízení je, že oprávněný k němu předkládá exekuční titul, který zní na peněžité plnění proti osobě, jejíž majetek má být postižen, tj. v jejímž vlastnictví je (ku dni zahájení exekučního řízení byla) nemovitost, jež má být zástavním právem zatížena (srov. § 338b odst. 1 o.s.ř.). Jestliže bylo zřízeno soudcovské zástavní právo na podílu výlučně povinné (avšak k zajištění pohledávek z titulů proti jejímu manželu), lze souhlasit s námitkou, že uvedená podmínka identity zavázaného z titulu a vlastníka nemovitosti respektována nebyla. Za pravdu však jest dát i odvolacímu soudu, poukazuje-li na to, že usnesení o zřízení soudcovského zástavního práva je pravomocné, a v rozsahu zákonem stanoveném i závazné (§ 159a odst. 4 o.s.ř.); možnosti institutu zastavení (příp. částečného) výkonu, jmenovitě prostřednictvím ustanovení § 268 odst. 1 písm. f/ o.s.ř. (§ 338 odst. 1, 2 o.s.ř.), přitom využity nebyly.

Významné - co do způsobu uspokojení ze zástavy - je pro soudcovské zástavní právo ustanovení § 338d odst. 2 o.s.ř., ze kterého se podává, že pro pohledávky, pro něž bylo zřízeno soudcovské zástavní právo, lze vést výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti přímo i proti každému pozdějšímu vlastníku nemovitosti, který ji nabyt smluvně (shodně bylo stanoveno v § 338a odst. 2 o.s.ř., ve znění účinném v době zřízení soudcovského zástavního práva k dotčeným nemovitostem).

Využije-li tedy oprávněný titulu, na jehož základě mu bylo soudcovské zástavní právo zřízeno, pak v řízení o jeho výkon prodejem takto zastavené nemovitosti je pasivně legitimován nikoli povinný z tohoto titulu, nýbrž přímo osoba, na niž byla nemovitost jím převedena, a to - oproti zásadě, že i pro uspokojení ze zástavy je třeba titulu proti zástavnímu dlužníku - aniž by zde takový titul byl.

Citované (speciální) ustanovení § 338d odst. 2 o.s.ř. tedy dává zřetelně najevo, že k uspokojení ze zástavy zřízené soudcovským zástavním právem slouží výkon rozhodnutí prodejem nemovitostí (podle § 335 a násl. o.s.ř.), a že naopak s postupem nařízením prodeje zástavy v řízení podle § 200y až 200za o.s.ř. (srov. čl. V. bod 1. zákona č. [367/2000](#) Sb.) a následným výkonem prodejem zástavy podle § 338a o.s.ř. se zde nepočítá (ostatně ten v dané věci uplatněn nebyl).

Oprávněný ze soudcovského zástavního práva (zástavní věřitel) proto může dosáhnout uspokojení pohledávky, pro niž bylo zástavní právo zřízeno, tím, že navrhne nařízení výkonu rozhodnutí (téhož titulu, který sloužil podkladem pro výkon zřízením soudcovského zástavního práva) prodejem (zastavené) nemovitosti proti povinnému z onoho (předchozího) výkonu (tj. i povinnému z titulu); přitom ovšem obecným předpokladem, aby takovému návrhu bylo vyhověno, je, že (tento) povinný je stále vlastníkem zastavené nemovitosti (§ 335 odst. 1, § 338a odst. 2 o.s.ř.). V řízení o výkon se pak oprávněnému dostane výhod, jež zákon připisuje zástavnímu věřiteli, a jež byly výše zmíněny.

Není-li tento předpoklad splněn (povinný z titulu, jenž sloužil i podkladem pro nařízení výkonu zřízením soudcovského zástavního práva, již není vlastníkem zastavené nemovitosti), je oprávněnému ještě k dispozici výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti vedený proti následnému (dalšímu) vlastníku zastavené nemovitosti, a to v poměrech, kdy již titulu na plnění proti němu - výjimečně (vzhledem k ustanovení § 338d odst. 2 o.s.ř.) - netřeba. Podmínkou však je, že tento povinný splňuje znaky „pozdějšího vlastníka nemovitosti, který ji nabyt smluvně“.

Exekučně samozřejmý požadavek jednoty povinného z vykonávaného titulu, povinného ve výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí a vlastníka výkonem postihované věci je tedy dotčen jen v případě, že zástava (předmět soudcovského zástavního práva) byla smluvně nabyta osobou jinou; nabyvatel výkonem postihované věci (zástavy) je pasivně legitimovaný povinným i tehdy, když proti němu nesměruje vykonávaný titul, resp. není tím, kdo má podle něho povinnost.

Povinným z vykonávaných titulů (vyjma titulů náhrad nákladů vykonávacích řízení) nebyla povinná v daném řízení o

výkon rozhodnutí, nýbrž její manžel J. K., a povinné proto - posuzováno v obecné rovině - nesvědčí ve výkonu rozhodnutí pasivní legitimace. Jako proti osobě, které nebyla podkladovým rozhodnutím uložena povinnost, mohl být (v sledovaných souvislostech) nařízen výkon rozhodnutí prodejem nemovitostí (v jejím vlastnictví) jen tehdy, byla-li by jejich následným (po zřízení soudcovského zástavního práva) nabyvatelem, a to nabyvatelem smluvním.

Tím však povinná v dané věci nebyla; co do podílu jedné poloviny byly nemovitosti i před zřízením soudcovského zástavního práva v jejím vlastnictví (není tudíž „pozdějším vlastníkem“), a ohledně podílu zbylého sice platí, že se stala „později“ vlastníkem výlučným, dříve jí však svědčilo právo (a to k celé věci a bez určení podílů) ze společného jmění; bez ohledu na pochybnosti, zda lze tudíž mluvit o „nabytí“, určující již je, že (výlučným) vlastníkem se povinná nestala na smluvním základě (srov. zmíněné ustanovení § 338 odst. 2 o.s.ř., ve znění účinném do 1. 1. 2001).

Dikce § 338d odst. 2 o.s.ř. „lze vést výkon rozhodnutí prodejem nemovitostí...i proti každému pozdějšímu vlastníku“ zahrnuje logicky předpoklad, že bylo lze vést výkon rozhodnutí - a to prodejem nemovitostí - také proti „původnímu“ vlastníku (tj. dříve, před převodem nemovitosti). Tak tomu však mohlo být, jde-li o tento způsob výkonu, jen za podmínky, že oprávněný disponoval titulem (týmž, který sloužil podkladem pro zřízení soudcovského zástavního práva) proti povinnému, který byl i vlastníkem (zastavené) nemovitosti. Bylo-li tedy (naopak) - a v rozporu s ustanovením § 338b odst. 1 o.s.ř. - zřízeno soudcovské zástavní právo k věci „cizí“ (věci nikoli povinného z tímto způsobem vykonávaného titulu), účinky prohlášené v ustanovení § 338d odst. 2 o.s.ř. ani ve vztahu „k pozdějšímu vlastníku“ takové věci nastat nemohou.

Okolnost, již zdůraznil odvolací soud, že soudcovské zástavní právo bylo pravomocně zřízeno, tím není dotčena; nejde o samu existenci, nýbrž o účinky, které s ním lze v dané věci spojit.

Podmínky pro nařízení výkonu rozhodnutí prodejem dotčených nemovitostí proti povinné - co do titulů znějících proti jejímu manželu - tedy splněny nebyly, resp. nezakládá je ani ustanovení § 338d odst. 2 o.s.ř., z něhož vycházel odvolací soud.

Výkon rozhodnutí prodejem dotčených nemovitostí bylo proto možno nařídit toliko pro pohledávky oprávněné (jejího předchůdce) za povinnou.

Pak se otevírá též prostor k úvaze, zda je výkon rozhodnutí - k vymožení těchto pohledávek (pokud ohledně nich nebude výkon podle § 268 odst. 1 písm. g/ o.s.ř. zastaven) - prodejem nemovitostí navržen způsobem vhodným (§ 264 odst. 1 o.s.ř.).

Poněvadž k závěru, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné, dospět nelze, Nejvyšší soud je v souladu s ustanovením § 243b odst. 2 o.s.ř. zrušil; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil i je, a tomuto soudu věc vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)

- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)